

TEOLLISEN MENNEISYYDEN ÄÄRELLÄ TAMPEREELLA

REUSING THE INDUSTRIAL PAST
10.–15.8.2010, TAMPERE

Teija Försti & Johanna Vähäpesola

Elokuussa Tampereelle kokoontui noin 400 alan tutkijaa sekä teollisuusperinteen ja museoalan toimijaa tähän asti suurimpaan Suomessa järjestettyyn teknologian historian konferenssiin esitelmöimään ja keskustelemaan teollisen menneisyyden uudelleenkäytöstä eri näkökulmista. *Reusing the Industrial Past* -yhteiskonferenssin järjestäjinä toimivat kaksi merkittävää teknologian historiantutkimuksen järjestöä ICOHTEC (International Committee for the History of Technology) ja TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) sekä työväenmuseoiden kansainvälinen järjestö WorkLab. Tekniikan Historian Seura oli tapahtumassa näkyvästi mukana jäsentensä kautta sekä paikallisessa järjestelyorganisaatiossa että esitelmöitsijinä.

Professori Håkon With Andersen (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Norge) aloitti avajaispuheiden jälkeen konferenssin virallisen ohjelman ajatuksia herättävällä Kranzberg-luennolla. Melvin Kranzberg-luennon pitäjäksi ICOHTEC-kokouksiin on vuosittain valittu arvostettu teknologian historian tutkija. Andersen haastoi konferenssin osallistujat pohtimaan, mitä teollisen menneisyyden uudelleenkäytöllä tarkoitetaan, kuinka yhtäältä tehdä se järkevällä ja menneisyyttä kunnioittavalla tavalla, ja toisaalta, tuleeko menneisyyttä ”käyttää” ylipäätään. Andersenin monitasoinen luento oli innostava avaus konferens-

sille ja esitelmille, joissa näihin kysymyksiin pyrittiin vastaamaan eri näkökulmista. Muina pääluennoitsijoina kuultiin keskiviikkona tohtori Anna Stormia (Kungliga Tekniska högskolan, Sverige) ja professori Patrick Martinia (Michigan Technology University, USA). Stormin väitöskirja *Hope and Rust: Reinterpreting the Industrial Place in the Late 20th Century* sai vuonna 2009 ICOHTECin nuoren tutkijan julkaisupalkinnon.

INDUSTRIAL ENVIRONMENTS, MILITARY HISTORY, PLAYING WITH TECHNOLOGY, WATERSCAPES, GLOBAL ISSUES, ENERGY USE OR ELECTRICITY AT THE MUSEUMS?

Otsikko on lainattu konferenssin vireältä Facebook-sivulta, jossa ajantasaisesti muistuteltiin päivän tapahtumista, ja se kuvaa osuvasti konferenssin monitieteisyyttä. Konferenssivieras oli todellisen runsauden äärellä jo yhden aamupäivän aikana yrittäessään poimia itselleen kiinnostavimpia esitelmii ohjelmasta. Rinnakkaisista istunnoista toiseen hyppelyä helpotti huomattavasti se, että esitelmät pääsääntöisesti onnistuttiin pitämään aikataulun mukaisesti. Ohjelman laatimisessa oli myös onnistuttu niin, että temaattisia päällekkäisyyksiä ei ollut. Istuntoja ja työpajoja neljän varsinaisen konferenssipäivän aikana oli kaiken kaikkiaan yli 80, ja alan tutkijoita ja toimijoita oli Tampereelle saapunut Pohjois- ja Etelä-Amerikasta sekä Aasiasta runsaan suomalaisedustuksen ja eurooppalaisten osallistujien lisäksi.

Konferenssin pääteemaa ”teollisen menneisyyden uudelleenkäyttöä” tarkasteltiin istuntojen alateemoissa, joista keskeisimpiä oli luontevasti teollinen kulttuuriperintö, sen uudelleen arviointi ja sen säilyttämiseen liittyvät prosessit. Teollisuusperinnettä eli teollisuuden toimijoiden muistitietoa ja kokemuksia myös analysoitiin kiinnostavasti monissa esityksissä. Tek-

niikan, teknologian ja teollisuuden historiaa käsiteltiin esitelmissä empiiristen tutkimustapausten ja teoreettisempien pohdintojen kautta. Monitasoisesta ohjelmasta on vaikea rakentaa yhteenvedoa, joka tekisi oikeutta yksittäisille kohokohdille ja oivalluksille, joita jokainen konferenssivieras todennäköisesti teki omia tutkimusintressejään palvelevia esityksiä ja päälluentoja seurattessaan.

Teknologian sosiaali- ja kulttuurihistoriasta kiinnostuneesta tutkijasta oli ilahduttavaa todeta, miten monessa esityksessä huomioitiin teknologian kulttuuriset merkitykset. Useassa esityksessä pohdittiin menneisyyden tallentamisen ja uudelleenkäytön arvoja ja eettisiä kysymyksiä pääosin kansallisesta tai lokaalista näkökulmasta mutta myös globaalisti. Kiinnostavaa oli myös havaita, miten erimaalaiset tutkijat ovat hyödyntäneet lähteinä aineellista kulttuuria ja populaarikulttuuria kuten elokuvia, musiikkivideoita ja teollisuusnäyttelyitä tai urheilutapahtumia. Joissain esityksissä kiinnostavia lähteitä tosin vain esiteltiin yleisöä viihdyttävästi, mutta syvempi analyysi tai tutkimuksen merkitykset jäivät hämäräksi.

KONFERENSSIN SATOA MUSEOAMMATTILAISEN SILMIN

Konferenssin osallistujissa oli ilahduttavan paljon eri tekniikan ja teollisuuden alojen museoiden edustajia. Paikallaan ovatkin tapahtumat, joissa tieteen tekijät ja tieteen popularisoijat voivat kohdata, vaikka toisaalta monet suuremmat museot ovat myös tutkimuslaitoksia. Erityisen hyvin esillä olivat erilaiset teollisuusmuseot ja sähköistymisen historiaa esittelevät museot. Sessioissa käsiteltiin museoiden ja teknologisen ja teollisen kulttuuriperinnön suhdetta erittäin monipuolisesti rakennusperinnön, oppimisen, yleisötyön, konservoinnin, kokoelmapolitiikan ja hallinnon näkökulmasta. Myös digitaalinen mallin-

taminen teollisen ja teknologisen kulttuuriperinnön esittämisessä oli suosittu aihe. Etenkin näyttelyitä koskevissa esityksissä tuli ilmi, kuinka tärkeää tekniikan ja teollisen kehityksen liittäminen laajempiin ilmiöihin on. Samalla tuodaan näkyväksi tekniikan kytkökset kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Uusia esitystapoja halutaan löytää kävijän aktivoimiseksi, jolloin raja ”perinteisen” museon ja tiedekeskuksen välillä muuttuu. Etenkin Suomen ulkopuolella selkeästä rajasta museoiden ja tiedekeskusten välillä halutaan irtautua, jolloin museoiden tehtäväksi koetaan enemmän kuin vain kulttuuriperinnön esittely. Samalla voidaan pohtia, onko tehtävä popularisoida tekniikan ja teollistumisen historiasta tehtyä tutkimusta ja välittää tietoa vai ensisijaisesti herättää kiinnostusta aiheeseen ja tarjota elämyksiä – vai poissulkevatko nämä kaksi ylipäättään toisensa.

TEKNIIKAN HISTORIAN SEURA MUKANA KONFERENSSISSA

Tekniikan Historian Seura oli näkyvästi mukana konferenssissa. Seuran varainhoitaja ja pitkäaikainen aktiivijäsen Kimmo Antila (Museokeskus Vapriikki) toimi konferenssin pääsihteerinä. Antilan aktiivinen läsnäolo konferenssipaikoilla, Tampereen yliopiston kampuksella ja Finlaysonin alueella tuntuikin symboloivan hyvin konferenssin innostunutta ilmapiiriä. Professori Panu Nykänen (Aalto yliopiston teknillinen korkeakoulu) oli mukana konferenssin paikallisessa järjestelytoimikunnassa Tekniikan Historian Seuran edustajana. *Tekniikan Waiheita* -lehden erikoisnumero (2/2010) ja seuran uusi esite jaettiin osallistujille konferenssikassissa tavoitteena tehdä suomalaista tutkimusta sekä seuran toimintaa laajemmin tunnetuksi. Istuntojen järjestäjinä ja puheenjohtajina sekä esitelmöitsijöinä oli paikalla useita seuran aktiivijäseniä: esimerkiksi Sampsa Kaataja,

joka analysoi omissa Helsinki Formula -taustatutkimusta käsittelevässä esityksessään edelleen ajankohtaista akateemisen kulttuurin ja markkinoiden kohtaamista.

VIIHDETTÄ JA VERKOSTOITUMISTA

ICOHTEC-kokousten perinteenä on ollut jazz-ilta. Tälläkin kertaa pianoa soitti seuran presidentti James Williams ja trumpettia Hans-Joachim Braun. Kitaraa soitti suomalainen tutkija Outi Ampuja, jonka soittoa on ollut ilo kuunnella myös aiemmin ICOHTECin jazz-illoissa. Työväenmuseo Wersataan tunnelmallinen ympäristö tarjosi mahdollisuuden tutustua sekä museon hienoihin kokoelmiin että verkostoitumiseen muiden tutkijoiden kanssa musiikin lomassa. Torstaina konferenssivieraat pääsivät opastetuille retkille tutustumaan joko Tampereen moderniin teknologiaan tai teolliseen kulttuuriperintöön. Ennen retkiä professori Pertti Haapala luennoi Tampereen teollisesta historiasta. Ilta päättyi risteilyyn Viikinsaareen suomalaikansallisissa tunnelmissa. Konferenssin yhteinen ohjelma päättyi lauantaina Museokeskus Vapriikissa tarjottuun konferenssi-illalliseen. Sunnuntaina oli vielä mahdollisuus osallistua Verlaan järjestetyille retkelle.

ONNISTUNUT NÄYTÖN PAIKKA

Reusing the Industrial Past -konferenssin pääsihteeri Antila kiteytti konferenssin päättyttyä: ”Konferenssin pitkään hiottu konsepti kolmen eri järjestön yhteistapahtumana tuntui lopulta toimivan hienosti. Osallistujamäärän kasvu lähelle 400 yllätti myönteisesti. Suuren konferenssin järjestäminen vaatii monen eri osajan yhteistyötä ja työpanosta. Osaavat konferenssiavustajat, yliopiston historiatieteen ja filosofian laitoksen tuki ja erittäin ammattitaitoinen kongressitoimisto takasivat varsin haastavan viikon sujuvan toiminnan.”

Antila totesi: ”Suomalaiselle tutkimukselle ja museotoiminnalle konferenssi oli näytön paikka. Tampere, sen museot ja teknologian tutkimuksen suomalaisen tutkimuksen vilkastuminen saivat kaikki runsasta kiitosta osakseen.” Myös tämän kirjoittajilta konferenssin toimivat järjestelyt, tieteellinen ja sosiaalinen ohjelma saivat kiitettävän arvosanan. Konferenssiin osallistuneiden tutkijoiden artikkeleita on luettavissa jo tässä numerossa sekä tulevaisuudessa *Tekniikan Waiheissa*.

Konferenssin esitysten abstraktit löytyvät verkosta: <http://www.tampere.fi/industrialpast2010>

ICOHTEC 2011 -konferenssi järjestetään Glasgowissa 2.-7.8.2011. Konferenssin pääteema tulee olemaan *Consumer Choice and Technology*. <http://www.icohtec.org/meeting2011.htm>

Jazz-illassa Wersataalla vieraita viihdytti The Email Specialin ydinryhmä suomalaisten muusikoiden kanssa: James Williams (piano), Tony Stranges (vibrafoni), Hans-Joachim Braun (trumpetti), Outi Ampuja (kitara), Petri Mäkiharju (kontrabasso) ja Tyko Haapala (rummut). Kuva: Jan Kunnas.